

"L'oligarquia és un mur de contenció per a la transició energètica"

Entrevistem Sebastià Riutort, sociòleg i autor del llibre "Energía para la democracia"

20/03/2017 - 11:40

ALBERT

PUNSOLA

(/AUTOR/ALBERT-

PUNSOLA-44)

Periodista

Sebastià Riutort és doctor en Sociologia de la Universitat de Barcelona, on actualment hi imparteix docència. Les seves línies de treball, dins i fora de la universitat, són la transició cap a la sobirania energètica, la nova economia cooperativa i la innovació en l'àmbit de la política socioeconòmica municipal. El seu primer llibre, *Energía para la democracia* (Libros de la Catarata - Fuhem Ecosocial, 2016), és el resultat de l'adaptació de la seva tesi doctoral sobre els processos d'innovació social i de democratització de l'energia impulsats per cooperatives de ciutadans per a les energies renovables. De manera especial, ha analitzat de prop el cas de Som Energia.

El sistema energètic espanyol està lluny de la democràcia?

La ciutadania està allunyada de la gestió i la regulació de l'àmbit energètic. No hi ha mecanismes institucionals perquè pugui participar i ser escoltada en qüestions energètiques i això es tradueix en una regulació que no respon a les necessitats d'aquesta mateixa ciutadania. Per exemple, hi ha un clamor popular per tenir un model elèctric basat en renovables, i especialment en la fotovoltaica, de manera que la gent pugui generar-se la seva electricitat i, en canvi, la legislació dificulta aquest desenvolupament.

"Hi ha un clamor popular per tenir un model elèctric basat en renovables, i especialment en la fotovoltaica, de manera que la gent pugui generar-se la seva electricitat i, en canvi, la legislació dificulta aquest desenvolupament"

És un problema del pes de la història? De la falta de voluntat política? O del domini de l'estat per part d'una oligarquia extractiva?

Per analitzar qualsevol fenomen és imprescindible tenir present la dependència històrica. Al llarg del segle XIX i del XX els períodes autènticament democràtics a Espanya han estat més aviat escassos. A aquest marc general de dèficit cal

sumar-hi, en el cas concret de l'àmbit elèctric, una feblesa de la presència de l'estat. L'estat ha regulat, però el desenvolupament del sector s'ha portat a terme a través dels interessos del capital privat, i molt sovint de capital privat estranger.

Pel que fa a nocions com el canvi climàtic, la transició energètica, o l'escassetat dels recursos, han entrat a l'agenda política molt recentment. No hi ha hagut encara voluntat política de respondre a aquests reptes com, per exemple, buscant un model diferent no basat en combustibles fòssils. Pel que fa a l'oligarquia política i econòmica, que existeix, evidentment ha fet passar els interessos particulars per davant dels generals. Cal subratllar també que l'expansió de l'electricitat es fa en el marc del model socioeconòmic capitalista.

"La liberalització del sector ha estat falsa perquè la lliure competència elèctrica ha estat una entelèquia"

Per què la Unió Europea, que teòricament és partidària de liberalització i la competència capitalistes, no lluita contra l'oligopoli espanyol del mercat elèctric? Un oligopoli genera una competència imperfecta.

Aquesta és una de les contradiccions del capitalisme. Per una banda, proposa una economia basada en la lògica de mercat i de la lliure competència com a mecanismes organitzadors harmònics de la vida econòmica. Per l'altra, però, observem que la lliure actuació entre els actors no acaba passant. I no passa perquè l'economia no es pot separar del món més ampli de les relacions sociopolítiques on el poder d'intervenció dels actors està desigualment repartit. La liberalització del sector ha estat falsa perquè la lliure competència elèctrica ha estat una entelèquia. La Unió Europea pot avisar a Espanya que no es compleixen les directrius d'obertura del mercat a més actors, però la veritat és que la situació d'oligopoli, de poder concentrat en poques mans, no es dona només a l'Estat espanyol. Sí que és cert que aquí es dona de manera molt exagerada. L'obertura del mercat a altres actors va de la mà del canvi tecnològic. Les oportunitats que ofereixen les noves tecnologies associades a la transició energètica permeten aquesta pluralitat, però el que observem a l'Estat és una reticència al canvi perquè aquest aniria acompanyat d'una alteració de la concentració de poder.

"El fet que no s'avanci en la transició energètica fa que s'alenteixi la recuperació econòmica del país"

Què suposa la preeminència d'aquest oligopoli a Espanya per l'avenç de la transició energètica cap a un model més sostenible?

La transició energètica només és assolible en la mesura que tothom s'hi senti implicat de manera conscient i decidida. Per tant si es vol avançar en

aquest camí cal alterar l'estructura del model energètic actual. El model de grans infraestructures i de pocs actors que coneixem s'ha de qüestionar i ha de donar pas a un model emergent amb més pes de

les renovables i de caire descentralitzat. En tot cas, l'estructura oligàrquica existent fa de mur de contenció per a la transició energètica i per a l'experimentació de noves formes de generar i utilitzar l'energia. I també de redistribuir la riquesa a l'entorn de la gestió energètica. El fet que no s'avanci en la transició energètica fa, per altra banda, que s'alenteixi la recuperació econòmica del país. La competitivitat de l'economia es veu afectada pels preus i per la dependència energètica de l'exterior.

No li estranya que davant les últimes i repetides eleccions espanyoles el sistema energètic no hagi estat un tema de debat principal?

No es tracta només de l'absència del tema energètic, sinó també del model econòmic. Posar en qüestió l'actual model energètic espanyol implica també qüestionar el model de desenvolupament econòmic i social. Per tant, els que mostren reticències a transformar-lo difícilment voldran parlar de la caducitat de l'actual model energètic i la necessitat de superar-lo. Des d'aquest punt de vista, no és tan estrany que en els debats electorals el tema no sigui central.

Tret del cas particular de la pobresa energètica...

Aquesta qüestió, pels efectes dramàtics que tots hem vist que causa, ha despertat sensibilitats i molta preocupació. És un tema mediàtic que darrerament ha tingut bastanta repercussió però massa sovint, penso, de forma descontextualitzada. El que cal fer és precisament connectar-lo al problema més gran: un model energètic que comporta uns costos excessius i que s'orienta en torn a l'afany de lucre i no a la satisfacció de les necessitats materials de les persones

"Els poders públics han d'exercir la seva responsabilitat perquè l'accés a l'energia sigui considerat un dret per a tothom"

Quina força té el cooperativisme en el sector elèctric per ajudar a democratitzar l'energia?

Crec que pot contribuir a concebre de manera gradual l'energia en termes no mercantilistes i d'acord amb la sostenibilitat. És un model que actualment està experimentant un creixement

continu: cada vegada hi ha més gent que s'associa i decideix contractar l'electricitat a través de les cooperatives. Són empreses sostenibles des del punt de vista econòmic i que poden donar un servei igual o millor que les convencionals. El que no estic tan segur és que el cooperativisme pugui alterar les

normes del joc, l'estatus quo. Per si mateix no deixa de ser una forma associativa d'aproximar-se al sector, però per democratitzar l'energia cal una implicació del sector públic. Els poders públics han d'exercir la seva responsabilitat perquè l'accés a l'energia sigui considerat un dret per a tothom.

Quina és la consideració que té legalment l'energia en relació a la ciutadania?

Es poden trobar al·lusions al dret a l'accés a l'energia en diferents textos legals, però encara és un dret que no s'ha positivat de manera explícita. Pel que fa al context espanyol estem lluny d'aquesta mena d'al·lusions. La normativa actual reforça la visió de l'accés a l'energia com un dret dels consumidors i no com un dret de ciutadania. La llei del sector elèctric, per exemple, considera el subministrament elèctric com un "servei d'interès econòmic general". És una visió molt allunyada de la consideració de la electricitat com un servei bàsic al qual tothom hi hauria de tenir accés.

"El mèrit que té Som Energia és haver estat pionera en un país que, a diferència d'altres del context europeu, no havia conegut iniciatives com aquesta"

Vostè destaca en el llibre el cas de Som Energia. Què té aquesta iniciativa que li hagi cridat tant l'atenció?

Em va cridar l'atenció perquè era una experiència nova que introduïa els elements del cooperativisme en aquest sector, fent que les persones poguessin acostar-se a un àmbit, del

qual tradicionalment han estat molt allunyades, i tinguessin un rol actiu en la transició energètica. El mèrit que té Som Energia és haver estat pionera en un país que, a diferència d'altres del context europeu, no havia conegut iniciatives com aquesta. A Alemanya, Bèlgica, Països Baixos, Regne Unit, en canvi, hi trobem casos des de fa dècades.

Aquesta iniciativa ha obert en certa manera el camí dintre de l'estat espanyol?

Noves experiències que han anat sorgint han vist en Som Energia un referent i també un fil d'esperança perquè aquesta iniciativa mostra com és possible engegar projectes col·lectius en el sector energètic i fer-ho bé.

"Qualsevol intent de municipalitzar l'energia i, més concretament, l'energia elèctrica -generació, distribució o comercialització- topa amb importants dificultats i entrebancs en el marc actual"

Actualment a moltes poblacions s'estan fent passos per a la remunicipalització de l'aigua. Creu que aquesta és una via interessant per desenvolupar en el cas de l'energia? Pot trobar dificultats en el marc legal existent?

Cal tenir en compte que es tracta de recursos amb característiques diferents. Hi ha hagut, en el cas de l'aigua, certa tradició de gestió i

proveïment del servei a nivell local, mentre que pel que fa a l'electricitat l'àmbit local no ha tingut un pes important en el context espanyol. L'entramat legal també és diferent i fa que qualsevol intent de municipalitzar l'energia i, més concretament, l'energia elèctrica -generació, distribució o comercialització- topi amb importants dificultats i entrebancs en el marc actual.

Creu que es podran superar?

Penso que en les propers anys tindrem resposta a aquesta pregunta perquè ara ja hi ha alguns governs municipals de ciutats importants, com Madrid i Barcelona, que han posat damunt la taula propostes de crear comercialitzadores públiques i/o operadors energètics. Caldrà veure quins obstacles es trobaran en el camí. Com podrà, per exemple, un municipi posar unes tarifes elèctriques quan els preus es marquen a través d'uns mecanismes complexos i on els ajuntaments no tenen capacitat d'incidència? L'estratègia per aconseguir-ho hauria de posar d'acord a totes les administracions, no només les locals.

Ara que es parla d'empoderament de la ciutadania, ¿com és possible en un context on es fa molt difícil comprendre la factura elèctrica per a moltes persones?

Quan una persona no és capaç de llegir la seva factura vol dir que l'opacitat està vinculada a la gestió i això dificulta, o fa gairebé impossible, una presa de consciència sobre la qüestió energètica. L'empoderament requereix transparència en les dades, informació veraç i debat.

"Quan una persona no és capaç de llegir la seva factura vol dir que l'opacitat està vinculada a la gestió i això dificulta, o fa gairebé impossible, una presa de consciència sobre la qüestió energètica. L'empoderament requereix transparència en les dades, informació veraç i debat"

Seria possible construir un model català energètic partint de zero?

En primer lloc caldria escoltar els científics per tenir un bon diagnòstic de quins són els recursos disponibles de Catalunya per valor la seva autosuficiència. L'altra qüestió, té a veure amb quina seria la gestió política que es voldria fer d'aquests recursos. Plantejar-se el model energètic implicaria abordar els recursos i la regulació. I penso que en aquest debat caldria

tenir ben presents algunes necessitats primordials com: disminuir les emissions i la petjada ecològica; generar una mobilitat sostenible; garantir el dret d'accés a l'energia. Com he apuntat abans, dissenyar un model energètic implica tenir prèviament en ment com a horitzó un determinat model socioeconòmic i per tant aquest hauria de ser el primer pas. Si Catalunya posa com a prioritat de la seva agenda política la lluita contra el canvi climàtic doncs aleshores ha d'actuar en conseqüència i construir un model social i econòmic coherent amb aquest objectiu.

"Si Catalunya posa com a prioritat de la seva agenda política la lluita contra el canvi climàtic doncs aleshores ha d'actuar en conseqüència i construir un model social i econòmic coherent amb aquest objectiu"

Seguint la hipòtesi de que Catalunya pogués generar aquest model propi, creu que seria important constitucionalitzar el dret d'accés a l'energia?

Hi ha països que han reformulat les seves constitucions i han fet explícita la necessitat d'una relació harmònica entre societat humana i entorn natural. Però el marc constitucional ha de servir

de guia per a vincular-hi de manera coherent totes les polítiques. A la constitució espanyola, per exemple, hi surten moltes coses, com el dret a l'habitatge, que en realitat no s'estan garantint. Per tant, si no hi ha polítiques que posin en pràctica els valors fundacionals, es pot banalitzar una constitució i que alguns dels seus articles quedin en paper mullat.

Li preocupa el posicionament de la nova presidència dels EUA respecte al canvi climàtic?

Sí perquè la crisi ecològica és un fenomen que es manifesta a escala global i local. L'única manera de combatre el canvi climàtic és amb una aliança ferma multinivell, tant amb els agents locals com entre els estats i els organismes supranacionals. El fet que un país amb el pes dels EUA es faci enrere en els seus compromisos en aquest àmbit és molt preocupant perquè les conseqüències afecten a conjunt de la població del planeta.

Categories: [Energia](/categories/energia) (/categories/energia)

Share 0

Tuit

 (<https://plus.google.com/share?url=https%3A//www.sostenible.cat/entrevista/oligarquia-es-un-mur-de-contencio-per-a-la-transicio-energetica>)

 (<https://www.sostenible.cat/print/entrevista/oligarquia-es-un-mur-de-contencio-per-a-la-transicio-energetica>)

Relacionats

Article

L'Ajuntament de Reus obté el certificat que aquest 2020 s'abastirà exclusivament amb energia verda (/article/lajuntament-de-reus-obte-el-certificat-que-aquest-2020-sabastira-exclusivament-amb-energia)

(/article/lajuntament-de-reus-obte-el-certificat-que-aquest-2020-sabastira-exclusivament-amb-energia)

L'Ajuntament de Reus va certificar amb l'empresa que té contractat el subministrament elèctric que el 100% de l'energia que consumirà el 2020 procedeix exclusivament de fonts renovables. Així, tant els edificis municipals com l'enllumenat públic de la ciutat s'abastiran al llarg d'aquest any únicament amb energia verda.

Article

Els equipaments municipals del Prat de Llobregat estalvien 600 euros diaris en la factura elèctrica (/article/els-equipaments-municipals-del-prat-de-llobregat-estalvien-600-euros-diaris-en-la-factura)

Es basen en reduir la potència contractada

(/article/els-equipaments-municipals-del-prat-de-llobregat-estalvien-600-euros-diaris-en-la-factura)
Torre Balcells

L'Ajuntament del Prat s'ha acollit a l'opció de reduir les potències contractades, recollida en el decret d'estat d'alarma, per aplicar-la en 29 equipaments municipals. Gràcies a això, està estalviant 600 al dia en la factura elèctrica.

Article

El Prat de Llobregat posa en marxa un servei online per assessorar la ciutadania i el comerç sobre com estalviar energia i reduir la factura elèctrica (/article/el-prat-de-llobregat-posa-en-marxa-un-servei-online-per-assessorar-la-ciutadania-i-el-comerc)

(/article/el-prat-de-llobregat-posa-en-marxa-un-servei-online-per-assessorar-la-ciutadania-i-el-comerc)

Durant aquests dies, en passar més temps a casa, els nivells de consum energètic augmenten. Per això, encara pren més rellevància poder ajustar la potència elèctrica que tenim contractada a les nostres necessitats reals i estalviar diners a finals d'any.

Butlletí

Correu electrònic *

[Subscriu](#)[Enviaments anteriors \(/newsletter/sostenible\)](#)

(/)

Revista de la **xarxa** de ciutats
i pobles cap a la sostenibilitat

**Diputació
Barcelona**

<http://www.diba.cat>[Arxiu \(/arxiu\)](#)[Continguts per categoria \(/tagclouds/chunk/3\)](#)[Continguts per etiqueta \(/tagclouds/chunk/1\)](#)[Continguts per municipi \(/tagclouds/chunk/2\)](#)[Avís legal \(http://www.diba.cat/avislegal\)](http://www.diba.cat/avislegal)[Contacte \(/formulari/contacte\)](#)[RSS \(https://www.sostenible.cat/pagina/rss#overlay-context=\)](https://www.sostenible.cat/pagina/rss#overlay-context=)[https://www.facebook.com/Sosteniblecat-146513494888\)](https://www.facebook.com/Sosteniblecat-146513494888)[http://www.twitter.com/xarxasost\)](http://www.twitter.com/xarxasost)[http://youtube.com/xarxasost\)](http://youtube.com/xarxasost)[\(rss.xml\)](#)